
Az innováció sodrában – Berettyóújfalun

MAKAI MIHÁLY

Iskolánk Berettyóújfalu területének közel egyharmadát tekinti beiskolázási körzetének. Ez a kertvárosrész mentes a lakótelepektől, de az infrastruktúra is szegényes. Távol esnek a közművelődési intézmények, bevásárlóközpontok, szolgáltató központok. A beiskolázási körzet lakosságának zöme fizikai munkát végez (végzett), főképp a helyi üzemekben. Ezen ún. leányvállalatok, a gazdasági átalakulás folyamán jelentős részük tönkrement, pang. Ugrásszerűen megnőtt a munkanélküliek száma a szülők között, nőtt a kisvállalkozóké is; együttvéve a családok korábban biztos egzisztenciája labilissá vált. Jelentősen megnőtt a hátrányos helyzetűek, a családi háttér előidézte magatartási zavarokkal küszködők száma. Ugyanakkor megjelentek a jómódú polgárok gyermekei is. A korábbi szociálisan viszonylag homogén összetételű tanulók között észrevehetően megindult a polarizálódás – ebből következően az iskola szolgáltatásaival kapcsolatos igények különbözőzése kimutatható. Természetesen korábban is volt iskolánknak differenciáló szándéka, de ezek nem kifejezetten szociális indíttatásúak voltak, hanem elsősorban értelmi, érzelmi, pszichikai megközelítésekben jelentkeztek.

Nevelési rendszerünket megújító programunkat a '85-ös Oktatási Törvény életbelépésével egy időben kezdtük. Az iskola struktúráját akkor úgy terveztük meg, hogy az a jelen viszonyok között is kisebb módosítással működhessen.

Gyermekszervezetek, diákönkormányzat

Speciális gyermekszervezeteket alakítottunk, melyeket a tanulók érdeklődésüktől függően választhattak. A *Közművelődési Egyesület, Diáksportegyesület, Cimborák, Kisiskolások Egyesülete* megalakulása után ugyan megtorpant a szerveződés, de jelenleg kibontakozóban vagy a környezetvédelemmel, környezeti kultúrával foglalkozó ún. *Zöldek csoportja*, a testi-lelki higiéniával foglalkozó *Vöröskeresztes kör*.

Természetesen funkcionál a *Diákönkormányzat*, mely főként a tanulók iskolai életével foglalkozik. Elsősorban ezt tekintjük az állampolgári szerepek gyakoroltatási fórumának. Az osztály- és iskolaszintű szervek döntései, javaslatai, közös megállapodásaink teszik pedagógiai munkánkat eredményesebbé. Ez érezhetően kihat az iskola légkörére, a tanulmányi munkára.

Mivel foglalkozik a diákönkormányzat? Csupán címszavakban:

Házirend kialakítása, betartásának elemzése; Magatartás, szorgalom minősítése; Ügyeleti munka; Az osztály-iskola szervezte programok előkészítése, lebonyolítása; A gyermekszervezetek tevékenysége; Az iskola gazdálkodása, pénzügyei stb.

Az ismeretszerzési folyamat megújulása

A 8 osztályos általános iskolában 3 életkori szakaszt alakítottunk ki:

1. Alapozó szakasz (1-3. osztály)
2. Átmeneti szakasz (4-6. osztály)
3. Orientációs szakasz (7-8. osztály)

1. Alapozó szakasz

Az alapozó szakasz feladata: az alapkészségek, képességek kialakítása. Az ismeretszerzés folyamatának talán legfontosabb szakasza. A különböző testi, pszichikai fejlettségű, szociális háttérű gyermekek körében biztosítani kell a felzárkóztatást, ill. a "pangás" elkerülését. Iskolánkba bekerülnek általános iskolában jóformán képezhetetlenek (évente 2-5 fő), az ún. határesetek, (akiknél a szakmai vizsgálat ugyan megállapítja a szokásostól eltérő nevelés, oktatás szükségességét, mégis maradniuk kell), de bekerülnek olyan gyerekek is, akik folyamatosan olvasnak (írnak), számolnak hatévesen.

Az osztályonkénti 24-26 tanuló között olyan módszereket, eljárásokat kell biztosítani, amelyek az alapozó szakasz végére eljuttatják a gyermeket ahhoz a biztos alaphoz, mely megfelelő szorgalom esetén biztonságossá teszi a továbbhaladásukat.

Az *anyanyelvi alapok* részben a NYIK, részben a hagyományos tanterv szerint stabilizálódhatnak. Minden évfolyamon biztosított a differenciált foglalkozás. Erre az iskola 1-2 óra keretet biztosít hetente. A tanítók segítségével vannak pedagógiai asszisztensek is.

A tehetségesek minden évben tanulmányi versenyen képviselik iskolánkat. Az iskolai könyvtár számukra megkülönböztetett gonddal tart foglalkozást, a NYIK-es osztályoknak megfelelő számban kézikönyvek állnak rendelkezésre. Az egyre növekvő számú, fejlődésben megrekedő, továbbhaladni osztálykeretben alig tudó gyerekek érdekében az írás-olvasás (nyelvtan) elmélyítésére *felzárkóztató pedagógus* beállítását tervezzük.

A *matematika* tantárgy gondjai hasonlóak. Itt már második éve dolgozik fejlesztő pedagógus a kívánt eredményességgel. (Dilemmánk: Ha ennek ellenére képezhetetlennek bizonyul egy tanuló, mi lesz a sorsa?)

A harmadik osztály végén teljesítménymérő vizsga segíti az objektív értékelést. E feladatok összeállításában a felelős – a tanulókat átvevő – kollégák is közreműködnek.

Az óvodai élet sokszínűsége után, az iskola még meglévő varázsában fontosnak látjuk, hogy ne hagyományos tanórai formában megismerkedjenek a gyerekek az élet szépségeivel, a személyiség számára nagyon fontos, a hagyományos iskolákban eddig mellőzött ismeretekkel. Bevezettük a *néptánc*, *furulya*, *bábozás* tantárgyakat, emellett kidolgozás alatt áll a *néphagyomány* nevű tárgy.

Az egészséges életmódra nevelés területén a *testnevelés* órák számának növelésével (heti 4-5 óra) tudjuk a mindennapos testnevelést megoldani. Az alapozóban a testnevelők heti egy órát a tehetséges sportolók nevelésével foglalkoznak, addig a többiek sportjátékokat tanulnak.

Az egészséges életmódra nevelés részeként kapcsolódtunk be az amerikai *Egészséges testben, lélekben* elnevezésű programba. Egy első osztályban folyik önismereti foglalkozás. Az idegen nyelv tanítása is elsőben kezdődik (félévtől) a NYIK program kiegészítő elemeként.

Eddigi kezdeményezéseink többirányú problémamegoldást tettek, tesznek szükségessé.

Az ún. készségtárgyak szélesebb körében biztosítása a vizuális nevelés területén még hiányos. A belépő "tantárgyak" felvetették a tantárgyak közötti integráció szükség-

gességét. Például a magas színvonalú néptánc-dalanyag, az ismereteket másképpen igénylő furulyatanítás miatt át kell dolgozni az alapozó ének tantárgyi struktúráját. A néphagyomány, a bábozás szintén összehangolásra szorul az említett tantárgyakkal.

Változtatás szükséges a társadalmi környezet szemléletén.

Ezeknek a "tantárgyaknak" szükségességét, értékeit ugyan elismerik, mégis megkérdőjelezzik létjogosultságát. Az új "tantárgyak" ugyanis a tanulók egész napját programozzák. A megszokott, lazább, kötetlenebb időtöltéshez viszonyítva ezt a módot túlterhelőnek tartják. Kivédése, úgy tűnik, csak addig nehéz, míg az első néhány nyilvános bemutatkozás le nem zajlott. Ha már "színpadképes" a gyerek, a szülő, nagyszülő jobban elfogadja gyermeke "extratudását". Az új "tantárgyak" értékelése nem történik osztályzattal, csupán megfelelt, jól és kiválóan megfelelt beírással.

Az alapozó szakasz szervezeti kerete az ún. iskolaotthonos gurulós rendszer. Ez jobb forma, mint a korábbi hagyományos iskolaotthon, viszont sokszor áthidalhatatlan problémát okoz az alkalmazkodás, különösen a program "bedolgozó" miatt.

Átmeneti szakasz (4-6. osztály); orientációs szakasz (7-8. osztály).

Feladata az alapkészségek tantervi követelmény szerinti megszilárdítása, az ismeretek további bővítése, a pályaválasztás segítése. A tantárgyi struktúra változtatásának szükségessége még nem vetődött fel. Az átmeneti és később az orientációs szakaszban a szűkös számú helyiséggel gazdálkodva csak korlátozottan tudjuk a csoportbontás lehetőségét kihasználni. Ennek keretében tudjuk egy-két osztályban a nívócsoportos matematika oktatását, a technika tárgy bontásával a számítástechnikát, valamint részben az idegen nyelv tanítását megvalósítani.

Az alapozóban szerzett ismeretek további folytatása az ún. nem hagyományos tantárgyaknál a fakultációs rendszerben lehetséges. Ennek lényege, hogy negyediktől nyolcadikig minden tanulótól elvárjuk, hogy legalább 2 féle fakultációt válasszon. A lehetőségeket széleskörűen alakítottuk ki. Ennek egyik meghatározó része az ún. *értelmi fakultáció*. Ezek a tanórákhoz kapcsolódó, differenciált képességfejlesztő foglalkozások. A lemaradók részére a felzárkóztatást, a tehetségeseknek a tehetség-gondozó fakultációt ajánljuk; a szaktanár akár egy növendékével is foglalkozhat. Rendszeresen figyelik a versenyeket, pályázatokat. Szervezünk nyelvtanfolyamot, számítástechnikai tanfolyamot is. A fakultáció másik része a *művészeti, sport, technikai*.

A művészeti fakultáció részei:

- vizuális (festő-grafikai, korongozás, tűzzománc)
- zene: énekkar 4-6. oszt., kamarakórus 7-8. oszt., hangszer-tanítás.
- irodalom: színjátszás, drámapedagógia, versbarát, könyvtári foglalkozás,
- néptánc 4-5., 6-8. oszt.

A *sport* fakultációjának a DSE sportköreit fogadjuk el: kézi-, röp-, kosárlabda, foci, atlétika, önvédelem, aerobic, természetjárás.

Technikai fakultáció: barkács és ún. műtűrke (ajándék, dísz tárgy).

Fakultációként elfogadjuk az iskolán kívül szervezett, rendszeres fejlesztő tevékenységet is pl. zeneiskola, sportegyesület, nyelvtanfolyamok stb. A fakultációkat egészítik ki a napközi csoportközi foglalkozásai, melynek keretében *játéktanulás, természetgyógyászat, rejtvényfejtés, sakk* foglalkozások vannak.

A fakultációs rendszer ötvözi a hagyományos szakkörök és a differenciált képességfejlesztés eszközeit. Széles körben biztosítja a tanulók "kitüntetett" képességeinek fejlesztését. Ebben a rendszerben a legigényesebb szülők is megtalálhatják gyermekeik számára legmegfelelőbb tevékenységet.

Az ismeretszerzés hagyományostól eltérő formájaként harmadik éve szervezünk Erdei Iskolát.

Önköltségesek azok a járulékos szolgáltatások, amelyek kiegészítik a fakultációs tevékenységet. pl. *hangverseny, színházlátogatás*.

Az iskolában működő gyermekszervezetek sajátos programjai is ezt egészítik ki.

Iskolagalériánk minden hónapban új képzőművészt mutat be, saját hangversenysorozat segíti a zenei kultúra elterjesztését. Havonta a népszokásokhoz, hagyományokhoz kapcsolódó szórakoztató programot szervezünk.

Új perspektíva bontakozik ki az iskola nemzetközi kapcsolatairól. Táncsoportunk külföldi útjai, illetve a francia nyelvtanulás révén a gimnázium francia kapcsolatai segítik ezt elő. Tervezzük a levelezéseken túl a rendszeres kiutazást mind a nyelvet már ismerő gyerek, mint a nyelvet tanító felnőtt részére, a családok csereüdülését stb.

Új vonások a pedagógiai munkában

Nevelési rendszerünk átalakítása sok új vonást igényel munkánkban. A diákönkormányzat működése, a tanulók ismeretszerzésében bekövetkezett változások egészen más típusú osztályfőnöki munkát igényelnek. A korábbi gyakorlattal szemben egyre inkább az a gyakorlat, hogy minden nevelő elsősorban saját szakterületével, tantárgyával kapcsolatban, de a korábbinál szélesebb körűen tevékenykedjen, biztosítsa az ismeretek bőségét, széles körét. Törekvésünk, hogy ezt mérhetővé, követhetővé is tegyük. Ebben a folyamatban részben az országos vizsgáztatásban való részvétel, részben a saját magunk által rendszeresített felmérések eredményei irányadók.

A szakmai (pedagógiai) munka fejlődésének elengedhetetlen része az önképzés, továbbképzés. Minden pedagógus munkájához kapcsolódóan képi magát: egyéni- leg, csoportokban (ún. önképző körökben). Az iskolavezetés ezt megfelelően ösztönzi is.

A szakmai munka folyamatát a munkaközösségek átszervezésével is próbáljuk eredményessé tenni. Azoknál a tárgyaknál, melyeket többen is tanítanak, tehát a munka összhangjának megteremtése elengedhetetlen, tantárgygondozókat nevezünk ki. Ők koordinálják az eljárásokat, méréseket, a tárgyhoz kapcsolódó versenyeket, figyelik a szakirodalmat, részt vesznek fórumokon. Tantárgygondozó dolgozik matematikából, anyanyelvből, idegen nyelvből. Munkaközösséggént *osztályfőnöki és napközis* működik.

A szaktárgyi munka mellett széles lehetőség nyílik a személyiség fejlesztésében szerepet játszó más ismeret átadására. (Napközis nevelő tanít néptáncot, drámapedagógiát, természetgyógyászatot stb.)

Ha céljaink megvalósításához belső erőt nem tudunk biztosítani, külső tanfolyam- vezetőt, óraadót alkalmazunk.

Nevelési rendszerünk fontos eleme a kapcsolatrendszer a társadalmi környezettel. Több intézménnyel, szervvel, alapítvánnyal van formális kapcsolatunk. A helyi kapcsolatrendszer megújítása a következő időnek feladata lesz, egy remélt társadalmi stabilizáció után.

Aki eredményeinkre, gondjainkra, munkánkra kíváncsi, mindig nyitott kapukkal várjuk a 3. számú Általános Iskolában, az Ady Endre utcában.